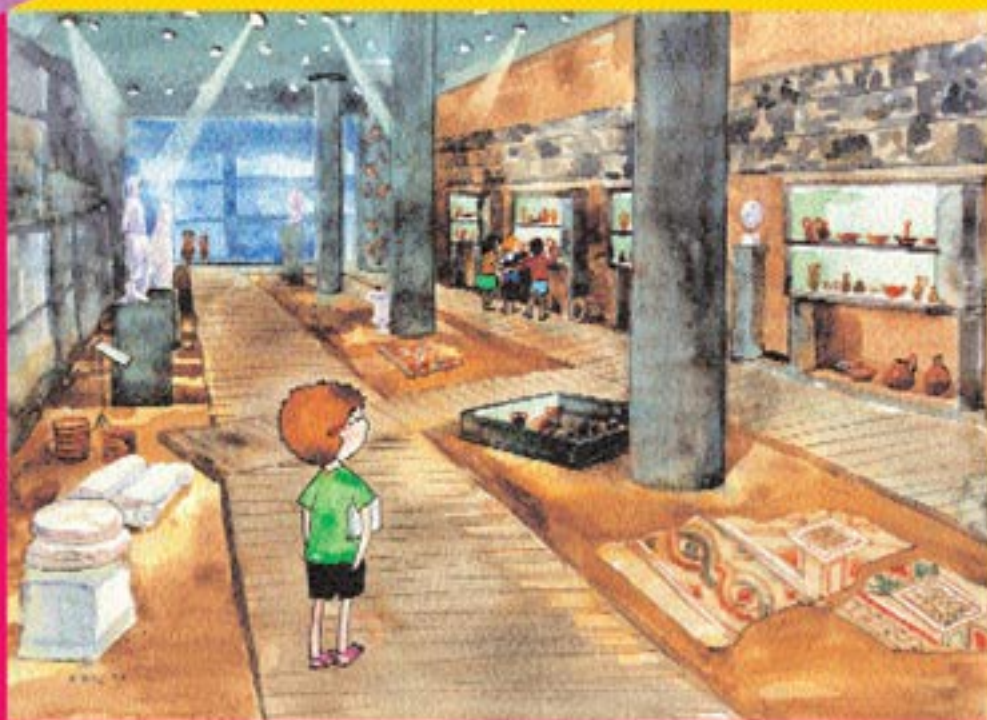

Πάμε να δούμε τα ευρήματα της αρασκαφής
για το
Νέο Μουσείο της Ακρόπολης

στην έκθεση

«Το Μουσείο και η Αρασκαφή»

Πάμε να δούμε τα ευρήματα της ανασκαφής
για το
Νέο Μουσείο της Ακρόπολης

στην έκθεση
«Το Μουσείο και η Ανασκαφή»

Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως (κτίριο Weiler)
4 Ιουλίου 2006 - 30 Σεπτεμβρίου 2007

Κείμενα - Επιμέλεια
Σταματία Ελευθεράτου

Υδατογραφίες
Αλέξανδρος Νίκας

Αθήνα 2007

Έκδοση του Οργανισμού Ανέγερσης Νέου Μουσείου Ακρόπολης

Οργάνωση Έκθεσης

- Οργανισμός Ανέγερσης Νέου Μουσείου Ακρόπολης (ΟΑΝΜΑ)
- Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (Α΄ ΕΠΚΑ)

Η οργάνωση της έκθεσης και οι σχετικές εκδόσεις στηρίχθηκαν

από

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΑΝΜΑ

Πρόεδρος

Δημήτριος Παντερμαλής, Καθηγητής Αρχαιολογίας

Αντιπρόεδρος

Γεώργιος Αγαπητός, Καθηγητής Οικονομικών, πρώην Υπουργός Οικονομικών

Εντεταλμένος Σύμβουλος

Νικόλαος Δαμαλίζης, Προϊστάμενος της Διευθύνουσας Υπηρεσίας,

Πολιτικός Μηχανικός Υπουργείου Πολιτισμού

Μέλη

Κωνσταντίνος Αλαβάνος, Δικηγόρος, πρώην Γενικός Γραμματέας του ΥΠΠΘ

Άγγελος Δεληβοριάς, Καθηγητής Αρχαιολογίας, Διευθυντής Μουσείου Μπενάκη

Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα, Καθηγήτρια Νομικής

Παναγιώτης Καρύδης, Πολιτικός Μηχανικός, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ιωάννης Λουλουργάς, Αρχιτέκτονας-Μηχανικός, Εκπρόσωπος του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε.

Μανουέλλα Παυλίδου, Γενική Γραμματέας του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη

και

Την ομάδα εργασίας για το μουσειολογικό πρόγραμμα του Νέου Μουσείου Ακρόπολης

Μέλη

Δημήτριος Παντερμαλής, Καθηγητής Αρχαιολογίας, Πρόεδρος ΟΑΝΜΑ

Άγγελος Δεληβοριάς, Καθηγητής Αρχαιολογίας, Διευθυντής Μουσείου Μπενάκη

Μανώλης Κορρές, Αρχιτέκτων, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Αλέξανδρος Μάντης, Έφορος Αρχαιοτήτων, Διευθυντής Α΄ ΕΠΚΑ

Άλκηστις Σπετσιέρη-Χωρέμη, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων

Χριστίνα Βλασσοπούλου, Αρχαιολόγος Α΄ ΕΠΚΑ

Σταματία Ελευθεράτου, Αρχαιολόγος Α΄ ΕΠΚΑ

Η προσπάθεια του Οργανισμού Ανέγερσης του Νέου Μουσείου Ακρόπολεως να προετοιμάσει μαζί με την Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων την Έκθεση της αρχαιολογικής ανασκαφής, η οποία ενσωματώθηκε ως μοναδικό έκθεμα στο Μουσείο, δε θα μπορούσε να ολοκληρωθεί δίχως να λάβει υπόψη της τα παιδιά, που θα αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα των επισκεπτών του Μουσείου.

Ο Οργανισμός θέλει να γνωρίζει τις αντιδράσεις και τις επιθυμίες των παιδιών για την κατανόηση της έκθεσης και των εκθεμάτων, για να τις αξιοποιήσει στις τελικές αποφάσεις. Το Μουσείο πρέπει, πράγματι, να γίνει φιλικό για όλους: τους ενήλικες, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρίες, τους Έλληνες και τους ξένους.

Ο στόχος επομένως της έκδοσης αυτού του εντύπου δεν είναι εκπαιδευτικός αλλά υποβοηθητικός, για να στηθεί με επιτυχία το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης.

Η αρχαιολόγος Σταματία Ελευθεράτου, που με ενθουσιασμό επιμελήθηκε αυτό το έντυπο, υπήρξε και άμεσα υπεύθυνη αρχαιολόγος των ανασκαφών στη θέση όπου κτίζεται το Μουσείο.

Δημήτριος Παντερμαλής

Πρόεδρος του Οργανισμού Ανέγερσης
Νέου Μουσείου Ακρόπολεως

Συντελεστές Έκθεσης

Το συντονισμό της έκθεσης είχε ο Πρόεδρος του ΟΑΝΜΑ

Δημήτριος Παντερμαλής, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Την επιμέλεια είχε η αρχαιολόγος της Α΄ ΕΠΚΑ

Σταματία Ελευθεράτου

Την αρχιτεκτονική μελέτη εκπόνησε η αρχιτέκτονας

Ελένη Σπάρτση

Την οργάνωση υποστήριξε η υπεύθυνη δημοσίων σχέσεων του ΟΑΝΜΑ

Νίκη Δόλλη

Για την έκθεση και τον κατάλογο εργάστηκαν οι αρχαιολόγοι του ΟΑΝΜΑ

Άννα - Μαρία Αναγνωστοπούλου

Θεοδοκλής Βάκουλης

Άννα Βλαχάκη

Ειρήνη Καρρά

Αγγελική Κουβέλη

Ειρήνη Μανώλη

Ιωάννα Μπουγάτσου

Ιωάννα Παπαλόη

Τατιάνα Πούλου

Νίκη Σακκά

Νάγια Χαρμαλιά

Τη συντήρηση των αντικειμένων έκαναν οι συντηρητές του ΟΑΝΜΑ

Αμαλία Γάκη

Ελένη Γκοβάτσου

Γεωργία Μαντζάκα

Ρούλα Τζαμουράνη

Βασιλική Τζεμπιτζή

και ο συντηρητής της Α΄ ΕΠΚΑ

Δημήτρης Μαραζιώτης με την ομάδα του.

Τα σχέδια εκπόνησαν οι σχεδιαστές του ΟΑΝΜΑ

Παναγιώτα Νίκα

Αλέξανδρος Νίκας

Τις φωτογραφίες τράβηξαν οι φωτογράφοι

Βαγγέλης Τσιάνης

Βασίλης Βρεττός

Τη μακέτα της ανασκαφής φιλοτέχνησε ο

Πέτρος Δημητριάδης

Επιμέλεια έκδοσης: Εκδόσεις του Αυγούστου,

Εκτύπωση και βιβλιοδεσία: ΜΕΤΡΟΝ Α.Ε.

Λίγο καιρό μετά τα εγκαίνια της έκθεσης «Το Μουσείο και η Ανασκαφή», άρχισαν να την επισκέπτονται σχολεία. Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές μας ρωτούσαν εάν υπάρχει κάποιο ειδικό έντυπο για παιδιά. Η πρώτη μας σκέψη ήταν να ετοιμάσουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ιδέα που, όμως, σύντομα εγκαταλείφθηκε για δύο λόγους. Ο ένας είναι, πως ο ίδιος ο τρόπος που έχει στηθεί η έκθεση λειτουργεί, πιστεύουμε, εκπαιδευτικά, παρουσιάζοντας θεματικές ενότητες που θίγουν πτυχές της καθημερινής ζωής των αρχαίων. Ο άλλος λόγος είναι, πως αυτή τη φορά θέλαμε να είμαστε εμείς οι ακροατές, να μάθουμε από τα παιδιά τις προσδοκίες τους από μια τέτοια έκθεση και να προσπαθήσουμε να τις κάνουμε πράξη στη μόνιμη έκθεση στο Νέο Μουσείο, που προετοιμάζεται αυτή την εποχή.

Έτσι λοιπόν ετοιμάσαμε αυτό το βιβλιαράκι με τις ζωγραφιές, προσπαθώντας να «ζωντανέψουμε» στο χαρτί κάποιες στιγμές από τη ζωή στην αρχαία γειτονιά, όπως μας τη διηγούνται τα ευρήματα της ανασκαφής.

Το βιβλιαράκι απευθύνεται κυρίως στα παιδιά που έχουν επισκεφθεί την έκθεση. Στις ζωγραφιές του θα αναγνωρίσουν αντικείμενα που είδαν στις προθήκες και θα θυμηθούν αυτά που άκουσαν στην αίθουσα από τους αρχαιολόγους.

Παρότι είναι ένα μικρό έντυπο, δε θα μπορούσε να γίνει χωρίς την ενθάρρυνση του καθηγητή Δημήτριου Παντερμαλή και του προϊσταμένου της Εφορείας Αλέξανδρου Μάντη, την υποστήριξη της Νίκης Δόλλη, τις συμβουλές της Κορνηλίας Χατζηασλάνη, τη βοήθεια των αρχαιολόγων της ανασκαφής και βέβαια τις ζωγραφιές του Αλέξανδρου Νίκα.

Αν τα παιδιά το ξεφυλλίσουν και δεν το «κατακωνιάσουν» στη βιβλιοθήκη τους, αν κάποια από αυτά μας στείλουν ένα γράμμα ή e-mail (στο canmapr@ath.forthnet.gr) με τις εντυπώσεις και τις παρατηρήσεις τους, τότε το βιβλιαράκι θα έχει πετύχει το σκοπό του.

Σταματία Ελευθεράτου

Αρχαιολόγος Α΄ ΕΠΚΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ανασκαφή για το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης	7
Τα σπίτια της γειτονιάς	10
Μια μικρή θυσία για το καινούργιο σπιτικό	12
Τα εργαστήρια	14
Το εμπόριο στη γειτονιά	16
Η φροντίδα για το νερό	18
Οι θεοί λατρεύονταν στους ναούς...	20
...και στα εικονοστάσια των σπιτιών	22
Λυχνάρια για τις νύχτες	24
Κουζίνες και κουζινικά	26
Από τη ζωή των ανδρών	28
Από τη ζωή των γυναικών	30
Από τη ζωή των παιδιών	32
Το τελευταίο ταξίδι	34
Λεξιλόγιο	36

Η σημερινή Αθήνα, όπως και άλλες πόλεις στη χώρα μας, είναι χτισμένη πάνω στην αρχαία. Η Ακρόπολη, με τα σπουδαία μνημεία της, φαίνεται σχεδόν από παντού, η αρχαία και η ρωμαϊκή Αγορά, το θέατρο του Διονύσου, ο Κεραμεικός, οι στύλοι του Ολυμπίου Διός και άλλα μνημεία, αποτελούν αγαπημένους τόπους για περιπάτους και εκπαιδευτικές εκδρομές. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος της αρχαίας Αθήνας, ένα κομμάτι δηλαδή της ιστορίας μας, κρύβεται ακόμη κάτω από τις λεωφόρους, τα καταστήματα και τις πολυκατοικίες της σύγχρονης πόλης. Αυτή την ιστορία φέρνουν στο φως οι αρχαιολόγοι με τις ανασκαφές.

Η ευκαιρία για ανασκαφή δίνεται συνήθως με την κατασκευή κάποιου μεγάλου κτηρίου, με τη χάραξη ενός δρόμου, με το χτίσιμο ενός σπιτιού. Πριν ξεκινήσει οποιαδήποτε εργασία στο οικόπεδο, οι αρχαιολόγοι με τα συνεργεία τους σκάβουν το χώμα και φέρνουν στο φως μικρά ή μεγαλύτερα κομμάτια της αρχαίας πόλης.

Το ίδιο έγινε και στο οικόπεδο Μακρυγιάννη. Πριν από την κατασκευή του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης, έγινε μεγάλη ανασκαφή, που έφερε στο φως μια αρχαία γειτονιά με τους δρόμους, τα σπίτια, τα λουτρά, τα καταστήματα και τα εργαστήριά της. Αρχαιολόγοι, μηχανικοί, συντηρητές, σχεδιαστές, φωτογράφοι και τεχνίτες εργάστηκαν όλοι μαζί, σε μια ομάδα. Αφού ερεύνησαν, σχεδίασαν και μελέτησαν τα αρχαία, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι είναι αξιόλογα και πρέπει να διατηρηθούν με τον καλύτερο τρόπο.

Έτσι, η πολιτεία αποφάσισε να μείνουν στη θέση τους και το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης να χτιστεί με τέτοιο τρόπο, που να τα προστατεύει και να τα αναδεικνύει. Οι επισκέπτες του Μουσείου, που θα φτάνουν από όλα τα μέρη του κόσμου για να θαυμάσουν τις αρχαϊκές Κόρες, τα γλυπτά του Παρθενώνα και όλα τα άλλα αριστουργήματα, θα μπορούν να βλέπουν και τα ερείπια των σπιτιών της αρχαίας γειτονιάς, μέσα από γυάλινα δάπεδα και εξώστες. Θα μπορούν, όμως, και να τα

πλησιάζουν, να περπατούν ανάμεσά τους και να βλέπουν μέσα σε όμορφες προθήκες τα εκατοντάδες αντικείμενα που άφησαν πίσω τους οι κάτοικοι της αρχαίας γειτονιάς. Θα μπορούν, δηλαδή, να κάνουν με τη φαντασία τους ένα μεγάλο ταξίδι στο χρόνο.

Μέχρι όμως να ετοιμαστούν όλα αυτά, οι αρχαιολόγοι και οι συνεργάτες τους αποφάσισαν να κάνουν ένα πείραμα για να δοκιμάσουν καινούργια υλικά και τρόπους παρουσίασης των αρχαίων. Διάλεξαν, λοιπόν, μερικά από τα σπουδαιότερα ευρήματα της ανασκαφής και έστησαν τη μικρή αυτή έκθεση στο ιστορικό κτήριο Βάϊλερ. Τα ευρήματα χωρίστηκαν σε δώδεκα ομάδες, που η καθεμιά τους δείχνει μια πλευρά της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, που έζησαν στα νότια του βράχου της Ακρόπολης χιλιάδες χρόνια πριν.

Πάμε, λοιπόν, να τα δούμε

Τα σπίτια της γειτονιάς

Στη γειτονιά έζησαν πολλές γενιές ανθρώπων. Για τις παλαιότερες εποχές δε γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Ξέρουμε, μόνο, πως οι άνθρωποι άλλοτε κατοικούσαν την περιοχή και άλλοτε τη χρησιμοποιούσαν για τα εργαστήρια ή τα νεκροταφεία τους. Τον 5ο όμως αι. π.Χ., οργάνωσαν οριστικά το συνοικισμό τους και τον κατοίκησαν μέχρι και το 12 αι. μ.Χ.

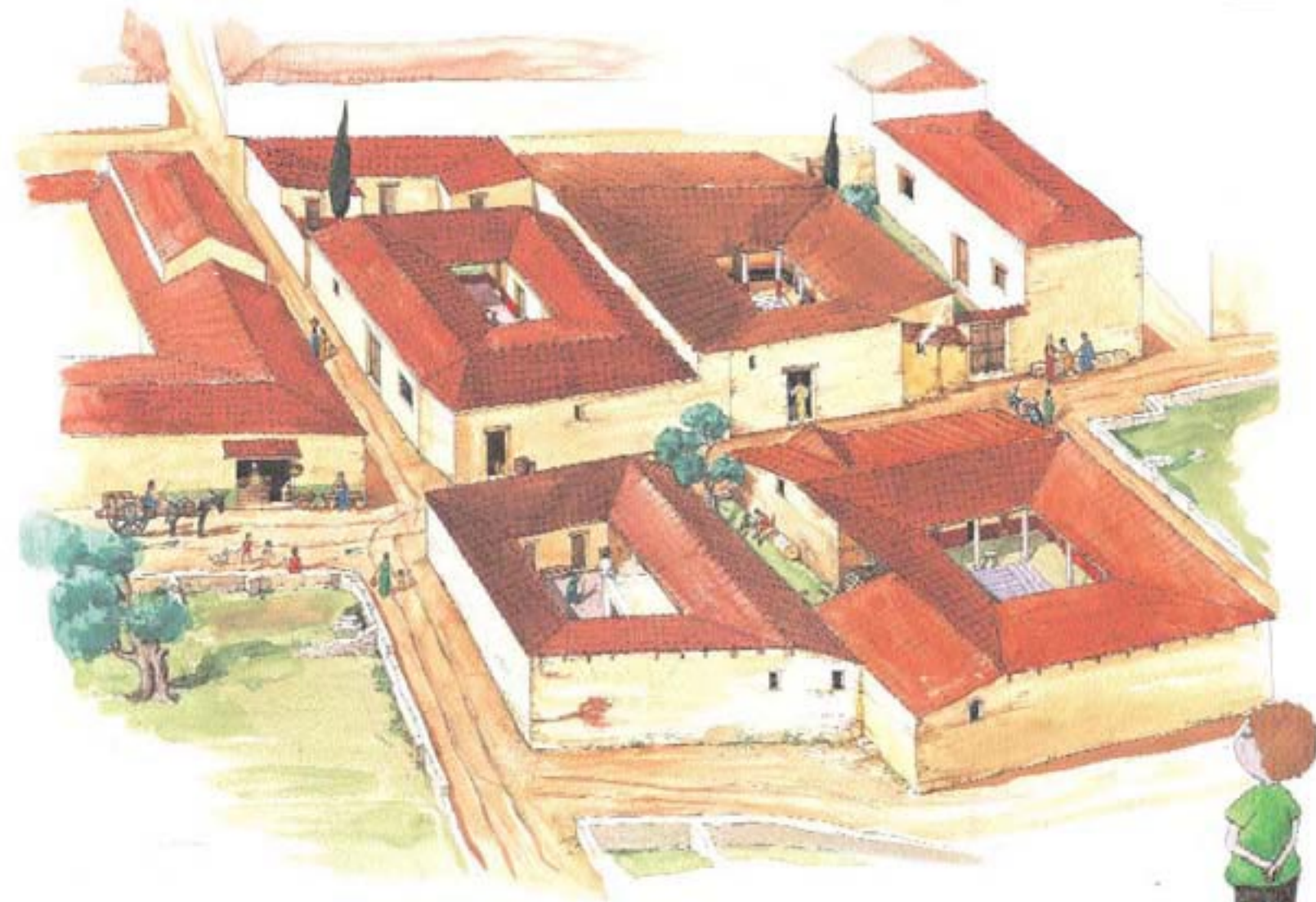
Εδώ που σήμερα βλέπουμε μισογκρεμισμένους τοίχους, κάποτε έστεκαν όμορφα σπίτια, με τις πόρτες και τα παράθυρά τους, τις στέγες και τις αυλές τους, τις στέρνες και τα πηγάδια τους. Σε αυτά τα σπίτια οι άνθρωποι μεγάλωσαν, παντρεύτηκαν, γέννησαν τα παιδιά τους, έκλαψαν τους γέρους γονείς τους, έζησαν με λίγα λόγια τη ζωή τους με λύπες και χαρές.

Κάθε γενιά πρόσθετε και κάτι διαφορετικό στην παλιά γειτονιά. Έτσι, με τα χρόνια, τα σπίτια γίνονταν μεγαλύτερα, αποκτούσαν αυλές με μαρμάρινες κολώνες, άνετα δωμάτια, αποχωρητήρια και, κάποτε, δικά τους λουτρά.

Τα λουτρά, που μερικές φορές ήταν δημόσια, είχαν κεντρική θέρμανση, κάτι αντίστοιχο με το σημερινό καλοριφέρ, και μεγάλες μπανιέρες με ζεστό και κρύο νερό.

Πολλοί χώροι των σπιτιών ήταν στολισμένοι με όμορφα ψηφιδωτά δάπεδα, πολύχρωμες τοιχογραφίες, ξύλινα και μαρμάρινα έπιπλα και πολλά γλυπτά.

Κοιτώντας τη ζωγραφιά, μπορούμε ίσως να ζωντανέψουμε με τη φαντασία μας ένα πρωινό του 3ου αι. μ.Χ. στη γειτονιά. Να δούμε τα σπίτια όπως ήταν τότε, τους χωμάτινους δρόμους γεμάτους διαβάτες και φορτωμένες άμαξες, τα παιδιά να παίζουν έξω, τους καταστηματάρχες να εξυπηρετούν τους πελάτες τους. Μια συνηθισμένη, δηλαδή, γειτονιά, σε κάποια πράγματα διαφορετική και σε άλλα όμοια με τις δικές μας.

Μια μικρή θυσία για το καινούργιο σπίτι

Το χτίσιμο ενός σπιτιού είναι πάντα ένα σημαντικό γεγονός για τους ανθρώπους. Όλοι θέλουν το σπίτι τους γερό και τη ζωή τους όμορφη και ευτυχισμένη σε αυτό. Οι αρχαίοι Αθηναίοι πίστευαν ότι θα το πετύχουν αν, πριν κατοικήσουν το σπίτι, έκαναν μια θυσία στους θεούς, μια μικρή τελετή, που την ονομάζουμε «εγκαίνιο».

Πώς ακριβώς γινόταν η θυσία, δε γνωρίζουμε. Ξέρουμε, όμως, ότι μαζευόταν η οικογένεια, άναβε φωτιά σε ένα μικρό λάκκο και όλοι έριχναν μέσα κομμάτια από κρέας ζώων ή πτηνών και ίσως ακόμη καρπούς, γλυκίσματα, κρασί και λάδι. Μετά, πριν ακόμη σβήσει η φωτιά, έριχναν και τα πήλινα αγγεία που περιείχαν τις προσφορές. Στο τέλος, σκέπαζαν το λάκκο με χώμα και τον διατηρούσαν για πάντα κάτω από το δάπεδο του σπιτιού τους.

Το αρχαίο αυτό έθιμο διατηρήθηκε σχεδόν μέχρι τις μέρες μας. Θα έχετε ίσως ακούσει από τους παλαιότερους ότι, όταν έχτιζαν το σπίτι τους, προσκαλούσαν τον παπά να το αγιάσει και τότε έσφραζαν στα θεμέλια έναν κόκορα ή έβραζαν ένα μπουκαλάκι με αγιασμό ή ακόμη και νομίσματα, μερικές φορές χρυσά.

Τα εργαστήρια

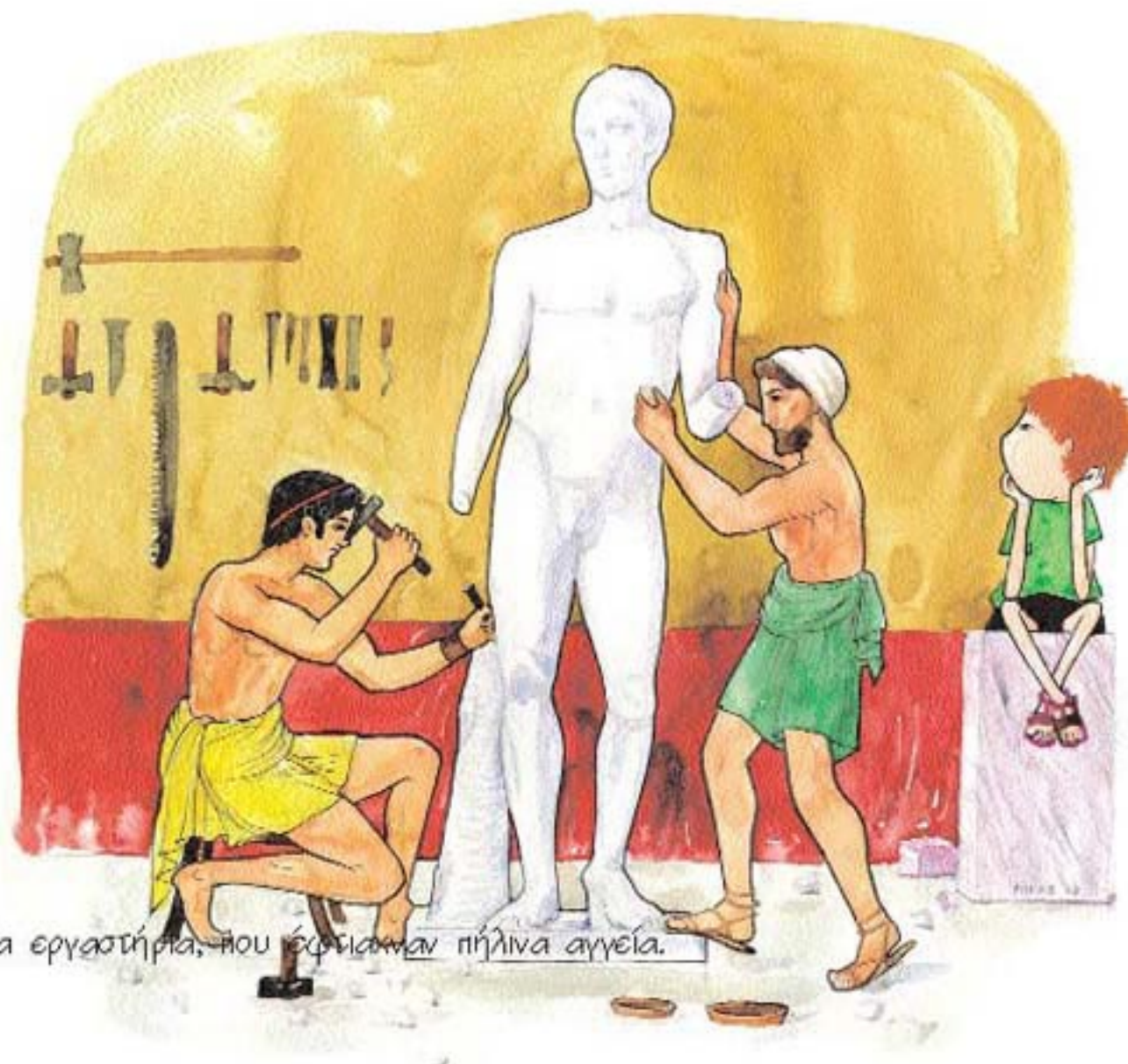
Η ζωή στη γειτονιά δεν ήταν πάντα ήρεμη. Πολλές φορές ξένοι επιδρομείς εισέβαλαν στη πόλη, έκαιγαν τα σπίτια και θανάτωναν τους κατοίκους. Τέτοιες συμφορές είχε γνωρίσει και η αρχαία μας γειτονιά και έτσι, για αρκετά χρόνια μετά την καταστροφή, ερήμωνε. Μέχρι οι κάτοικοί της να επιστρέψουν και να χτίσουν ξανά τα σπίτια τους, διάφοροι βιοτέχνες ίδρυσαν πάνω στα χαλάσματα τα εργαστήριά τους. Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλά εργαστήρια που κατασκεύαζαν διάφορα αντικείμενα.

Τα εργαστήρια κοροπ्लाστικής έφτιαχναν πήλινα ειδώλια, μικρά δηλαδή αγαλματάκια που παρίσταναν θεούς, ήρωες, ανθρώπους, ζώα, πτηνά και άλλα αντικείμενα. Οι αρχαίοι τα αγόραζαν και τα προσέφεραν στους θεούς και στους νεκρούς τους, στόλιζαν όμως με αυτά και τα σπίτια τους. Τα ειδώλια τα κατασκεύαζαν μέσα σε πήλινα καλούπια (μήτρες) και τα έψηναν σε καμίνια (κλιβάνους).

Σε ένα άλλο εργαστήριο, μαρμαροτεχνίας αυτή τη φορά, οι τεχνίτες σμίλευαν στο μάρμαρο γλυπτά και αγγεία καθημερινής χρήσης και λίγο πιο πέρα, μέσα σε μεγάλους λάκκους, χύτευαν χάλκινα αγάλματα. Τα μαρμάρινα και χάλκινα γλυπτά, που πολλές φορές αντέγραφαν φημισμένα έργα παλαιότερων χρόνων, στόλιζαν τους ναούς, τα δημόσια κτήρια και τα σπίτια. Πολλά μάλιστα από αυτά, τα πουλούσαν σε μακρινές πόλεις, ακόμη και στη Ρώμη. Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλά μισοτελειωμένα έργα, με τα σημάδια από τα εργαλεία των τεχνιτών, πάνω τους.

Αργότερα, στα βυζαντινά χρόνια, όταν πια όλα τα κτήρια είχαν ερημώσει, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή

μεγάλα εργαστήρια, που έφτιαχναν πήλινα αγγεία.

Το εμπόριο στη γειτονιά

Σε πολλά σπίτια της γειτονιάς υπήρχαν δωμάτια με ξεχωριστή είσοδο από το δρόμο, που οι αρχαιολόγοι πιστεύουν πως ήταν καταστήματα.

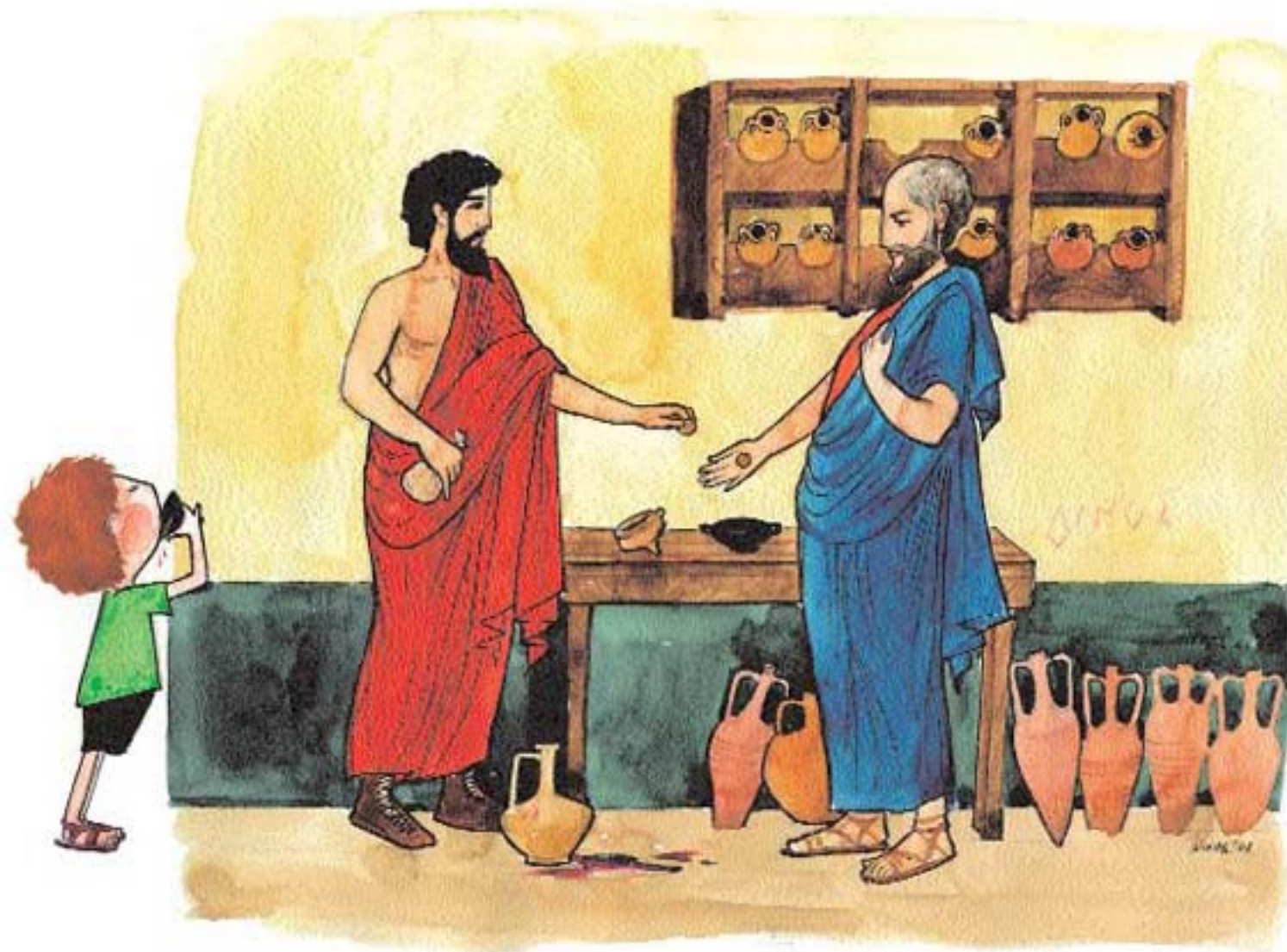
Σε μερικά, μάλιστα, από αυτά βρέθηκαν και αρκετά ζύγια κατασκευασμένα συνήθως από μολύβι. Τι είδους καταστήματα ήταν, δε μπορούμε να το πούμε με σιγουριά. Ξέρουμε όμως, ότι στις γειτονιές της αρχαίας Αθήνας υπήρχαν ξυλουργεία, τσαγκάρικα, κουρεία, αρωματοπωλεία, κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία, καπηλειά και ένα σωρό άλλα.

Το εμπόριο ανθούσε στην αρχαιότητα και οι συναλλαγές γίνονταν και με νομίσματα, όπως και σήμερα. Κάθε πόλη είχε τα δικά της νομίσματα, πάνω στα οποία ήταν αποτυπωμένα τα σύμβολά της. Τα νομίσματα της Αθήνας είχαν συνήθως στη μια πλευρά τη θεά Αθηνά, προστάτιδα της πόλης, και στην άλλη την κουκουβάγια, το ιερό πτηνό της θεάς, που συμβόλιζε τη σοφία.

Όταν πια η Αθήνα έγινε μια πόλη της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, τα νομίσματα εικονίζανε τους ρωμαίους αυτοκράτορες και αργότερα τους ρυζαντινούς.

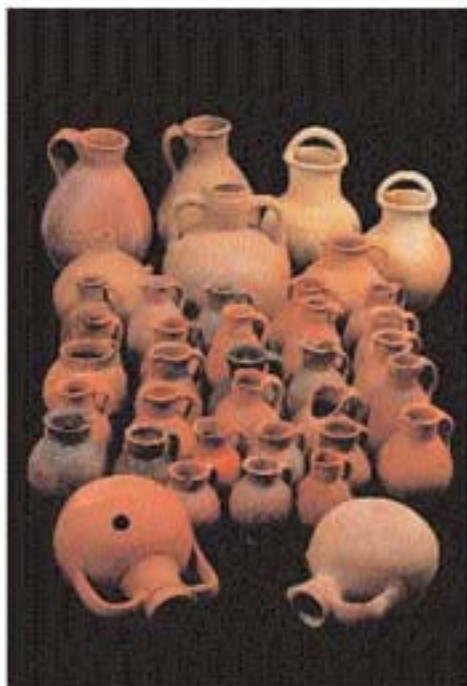
Το γεγονός ότι στην ανασκαφή βρέθηκαν νομίσματα και άλλων πόλεων, δείχνει ότι οι κάτοικοι της γειτονιάς είχαν εμπορικές συναλλαγές και με άλλες περιοχές. Το ίδιο δείχνουν και τα σφραγίσματα στις λαβές των αμφορέων, που μετέφεραν κρασί και άλλα προϊόντα από μακρινά μέρη, όπως τη Ρόδο, τη Χίο, τη Θάσο, την Πάρο, αλλά και την Κνίδο και τη Σινώπη.

Η φροντίδα για το νερό

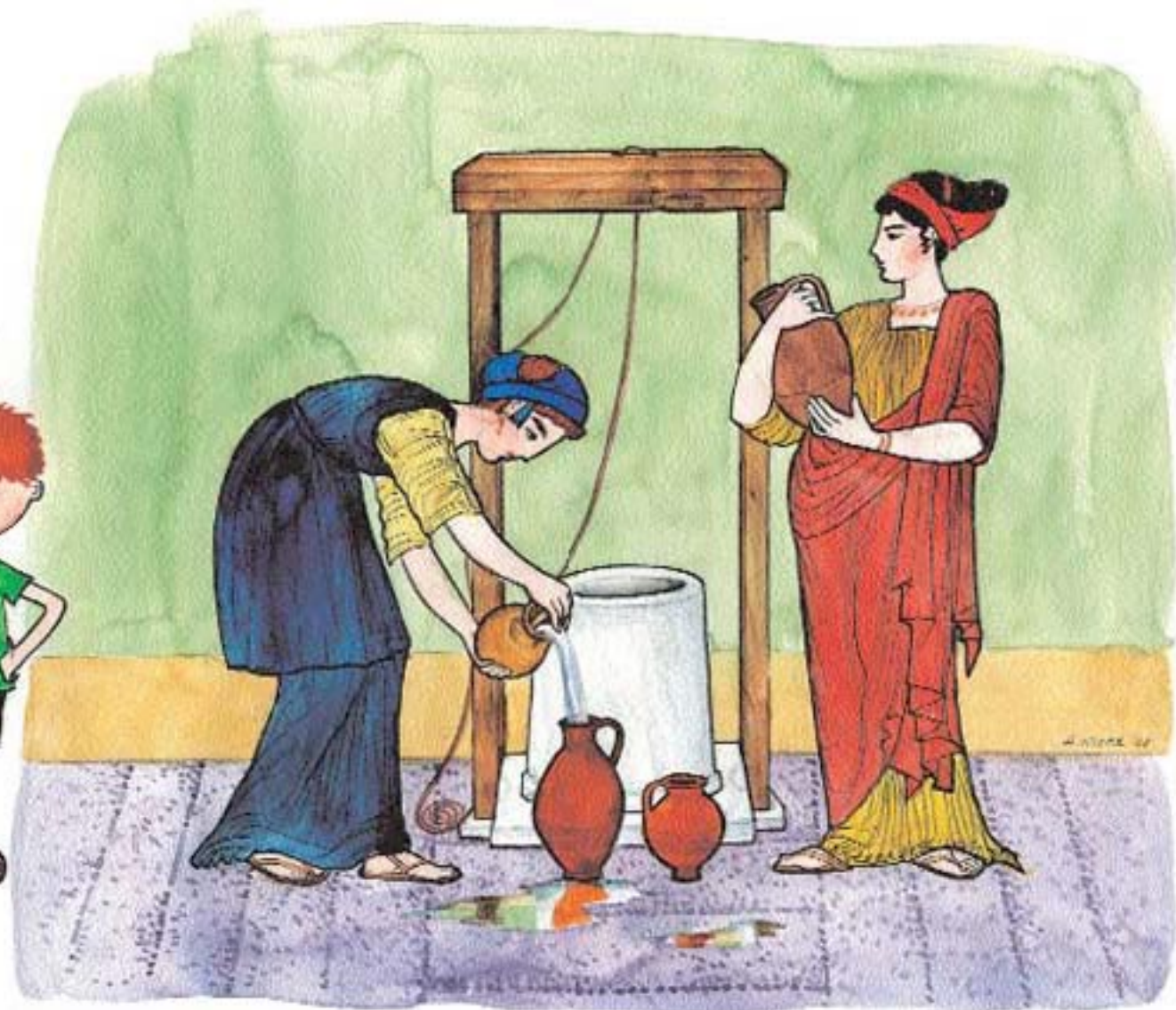
Σήμερα στο σπίτι μας, με μια απλή κίνηση, μπορούμε να έχουμε άφθονο, τρεχούμενο νερό. Στα αρχαία, όμως, χρόνια οι άνθρωποι έπρεπε να κοπιάσουν για να το εξασφαλίσουν.

Σε κάποιες εποχές η πολιτεία κατασκεύαζε βρύσες (κρήνες), στις οποίες το πόσιμο νερό έφτανε από μακριά μέσα σε μεγάλους, πήλινους σωλήνες. Μια τέτοια κρήνη βρέθηκε και σε ένα πολυσύχναστο σταυροδρόμι της αρχαίας μας γειτονιάς. Επειδή, όμως, οι ανάγκες ήταν πάντα πολλές, οι άνθρωποι μάζευαν και το νερό της βροχής μέσα σε υπόγειες στέρνες - κάτι σαν τεράστια βαρέλια - και το χρησιμοποιούσαν στο πλύσιμο των ρούχων και στην καθαριότητα του σπιτιού.

Τα πιο παλιά χρόνια, όταν ακόμη δεν υπήρχαν κρήνες, αλλά και αργότερα, όταν αυτές καταστράφηκαν, οι κάτοικοι της γειτονιάς άνοιγαν στις αυλές τους βαθιά πηγάδια και αντλούσαν το νερό με αγγεία κρεμασμένα σε σχοινιά.

Πολλές φορές όμως, από απροσεξία, τα αγγεία έπεφταν μέσα στο πηγάδι. Έτσι λοιπόν στην ανασκαφή βρέθηκαν πηγάδια με δεκάδες αγγεία, κάποτε μάλιστα ολόκληρα, αφού το νερό δεν τα άρηνε να σπάσουν.

Οι θεοί λατρεύονταν στους ναούς...

Η αρχαία γειτονιά βρισκόταν στα νότια της Ακρόπολης, δίπλα σε σπουδαίους θρησκευτικούς τόπους. Οι κάτοικοί της αρκούσε να σηκώσουν τα μάτια για να δουν τον Παρθενώνα ή να πάρουν τους ανηφορικούς της δρόμους για να φτάσουν στο ιερό του Διονύσου με το Ξακουστό θέατρο, στο ιερό του Ασκληπιού με το φημισμένο θεραπευτήριο και σε άλλα μικρότερα ιερά που υπήρχαν ανάμεσα, αφιερωμένα σε διάκρορους θεούς.

Ορισμένα από τα μεγαλύτερα αγάλματα θεών που βρέθηκαν στην ανασκαφή, όπως του Ασκληπιού, της Αρτέμιδας, της Κυβέλης, ίσως αρχικά να ήταν στημένα σε κάποια από αυτά τα ιερά. Στη γειτονιά πρέπει να έφτασαν αργότερα, όταν ο χριστιανισμός είχε εξαπλωθεί τόσο που οι ειδωλολάτρες αναγκάζονταν να λατρεύουν τους θεούς της παλιάς θρησκείας στα σπίτια τους.

Εκτός όμως από τα αγάλματα των γνωστών θεών, στην ανασκαφή βρέθηκαν και κάποια που παριστάνουν λίγο παράξενες θεότητες, που η λατρεία τους έφτασε από την Ανατολή.

Ένα από αυτά παριστάνει την αιγυπτιακή θεά Ίσιδα, όχι όμως με τη συνηθισμένη της μορφή, αλλά με τα σύμβολα πολλών άλλων θεών την παριστάνει δηλαδή ως Πανθέα. Έτσι βλέπουμε πάνω της τα σταφύλια του Διονύσου, την αιγίδα της Αθηνάς, το φίδι της Υγείας, τα στάκρια της Δήμητρας και στο κεφάλι, σα φωτιστέφανο, το δίσκο του θεού Ήλιου.

Ένα άλλο άγαλμα εικονίζει το Δία Ηλιοπολίτη, δηλαδή το Δία με τη μορφή που λατρευόταν στην Ηλιούπολη, μια αρχαία πόλη στην περιοχή του σημερινού Λιβάνου. Τα ρούχα του είναι στολισμένα με ζώα, αστέρια και θεούς, όπως η Ήρα, ο Άρης, ο Ερμής, ο Ήλιος και η Σελήνη.

Τα αγάλματα αυτά φαίνεται πως δείχνουν την ανάγκη των ανθρώπων της εποχής να βρουν ένα θεό που θα μπορούσε να τους προσφέρει όλα όσα πολλοί θεοί μαζί.

...και στα εικονοστάσια των σπιτιών

Οι άνθρωποι στην αρχαιότητα δε λάτρευαν τους θεούς μόνο στους ναούς αλλά και μέσα στα σπίτια τους. Αγόραζαν μικρά αγάλματα από μάρμαρο, πηλό, χαλκό ή ελεφαντόδοντο και τα τοποθετούσαν σε ειδικές θέσεις στο σπίτι ή στην αυλή.

Δίπλα τους άναβαν λυχνάρια, που συχνά ήταν διακοσμημένο με θείκες μορφές και πάνω σε μικρούς βωμούς έκαιγαν θυμιάματα, αρωματικές δηλαδή ουσίες, όπως το λιβάνι, που η μυρωδιά τους ευχαριστούσε τους θεούς. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στις μέρες μας. Αρκετοί έχουν στο σπίτι τους ένα εικονοστάσι με τις εικόνες του Χριστού, της Παναγίας, των Αγίων και εκεί καίει, νύχτα - μέρα, ένα μικρό καντήλι.

Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλά μικρά αγαλματάκια θεών από τα «εικονοστάσια» των αρχαίων σπιτιών. Τα περισσότερα παριστάνουν την Αφροδίτη, τον Έρωτα, τον Απόλλωνα, το Διόνυσο, την Κυβέλη, τον Ασκληπιό και την Υγεία. Δύο όμως από αυτά είναι λιγάκι περίεργα...

Το ένα εικονίζει την Εκάτη, τη θεά της νύχτας και της μαγείας. Καθώς όμως η θεά ήταν και προστάτιδα των σταυροδρομιών, παριστάνεται με τρεις μορφές, για να μπορεί να ρίχνει το βλέμμα της παντού.

Το άλλο παριστάνει την Αρτέμιδα της Εφέσου, μια Αρτέμιδα εξωτική με ρούχα στολισμένα με Νίκες, στεφάνια, πουλιά και σειρές μαστών, που συμβολίζουν τη δύναμη που είχε η θεά να χαρίζει στη φύση και στους ανθρώπους γονιμότητα.

Λυχνάρια για τις νύχτες

Όταν πέφτει το σκοτάδι, το ηλεκτρικό ρεύμα φωτίζει τους δρόμους και τα σπίτια μας σα να είναι μέρα. Τα παλιά όμως χρόνια το φως ήταν λιγοστό αφού έβγαινε από μικρά λυχνάρια.

Τα λυχνάρια ήταν μικρά, πήλινα, τις περισσότερες φορές, δοχεία που γέμιζαν με λάδι. Μέσα στο λάδι ακουμπούσε η άκρη ενός φυτίλιού ενώ η άλλη άκρη του έβγαινε από μια μικρή τρύπα στο μπροστινό μέρος, το *μυκτήρα*. Εκεί άναβε η φλόγα, που τρεμόπαιζε σε κάθε φύσημα του αέρα. Οι άνθρωποι είχαν στα σπίτια τους πολλά λυχνάρια που τα τοποθετούσαν πάνω στα τραπέζια, σε εσοχές στους τοίχους ή σε ψηλές βάσεις, τους λυχνοστάτες.

Κάποια, μάλιστα, λυχνάρια είχαν ειδικές λαβές για να μπορούν να τα κρεμάνε από ψηλά, ενώ κάποια άλλα είχαν περισσότερα φυτίλια, για να φωτίζουν καλύτερα (πολύμυξοι λύχνοι).

Τα λυχνάρια ήταν διαφορετικά σε κάθε εποχή. Άλλοτε ήταν τελείως απλά και άλλοτε διακοσμημένα με φύλλα και κλαδιά, με ζώα, πουλιά και ψάρια, με ήλιους, με αρχαίους θεούς και αργότερα με χριστιανικούς σταυρούς.

Μερικές φορές οι τεχνίτες που τα κατασκεύαζαν, έβάζαν στο πίσω μέρος την υπογραφή τους, το όνομα ή το σύμβολο του εργαστηρίου, στο οποίο δούλευαν.

Κουζίνες και κουζίνα

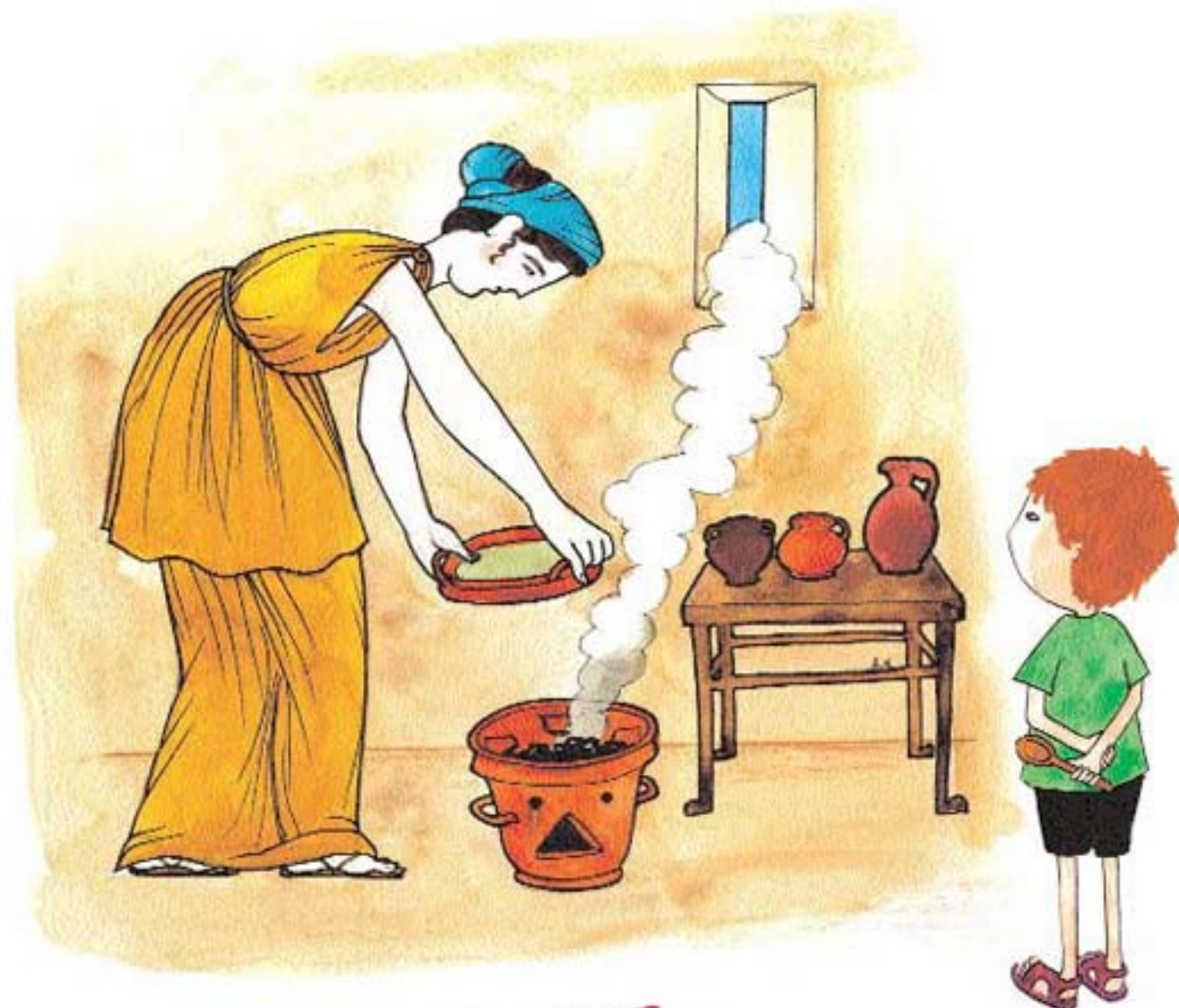

Σήμερα, αρκεί λίγος χρόνος στην ηλεκτρική κουζίνα ή λίγα λεπτά στο φούρνο μικροκυμάτων για να έχουμε έτοιμο, ζεστό φαγητό. Οι αρχαίοι, όμως, έπρεπε να περιμένουν αρκετά μέχρι να ετοιμαστούν τα υλικά, ν' ανάψει η φωτιά και να μαγειρευτεί το φαγητό τους. Την προετοιμασία του φαγητού αναλάμβαναν συνήθως οι δούλοι, με την επίβλεψη της οικοδέσποινας, και το μαγείρευαν σε ειδικά δωμάτια, τα μαγειρεία, πάνω σε κτιστές εστίες και μέσα σε φούρνους.

Μερικές φορές στα σπίτια υπήρχαν και φορητές εστίες, που έμοιαζαν με τα μαγκάλια των παπούδων μας. Στο εσωτερικό τους έβραζαν αναμμένα κάρβουνα και από πάνω τοποθετούσαν τα μαγειρικά σκεύη. Οι εστίες αυτές ήταν πολύ χρήσιμες αφού μπορούσαν εύκολα να μεταφερθούν από το ένα δωμάτιο στο άλλο και να ζεσταίνουν και το χώρο.

Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλά κουζίνα, τα περισσότερα πήλινα: κατσαρόλες (χύτρες), βραστήρες, τηγάνια, κωνιά, κανάτες, λεκάνες. Τα πιάτα πολλά είναι μικρά, αφού οι αρχαίοι δεν είχαν ψυγεία για να διατηρούν το φαγητό και έτσι μαγείρευαν μικρές ποσότητες, που τις κατανάλωναν την ίδια μέρα.

Το φαγητό των αρχαίων Αθηναίων ήταν απλό και υγιεινό, αυτό που θα λέγαμε σήμερα «μεσογειακή διατροφή». Έτρωγαν λιγότερο κρέας και περισσότερα ψάρια, θαλασσινά, δημητριακά, όσπρια, λαχανικά, φρούτα, μέλι και καρπούς. Πολλά είδη, που σήμερα βρίσκονται στο καθημερινό μας τραπέζι, τότε ήταν άγνωστα. Για παράδειγμα δεν υπήρχαν οι πατάτες, οι ντομάτες, οι μελιτζάνες, το ρύζι, τα μακαρόνια, τα πορτοκάλια, οι μπανάνες, η σοκολάτα, ο καφές και η ζάχαρη.

Από τη ζωή των ανδρών

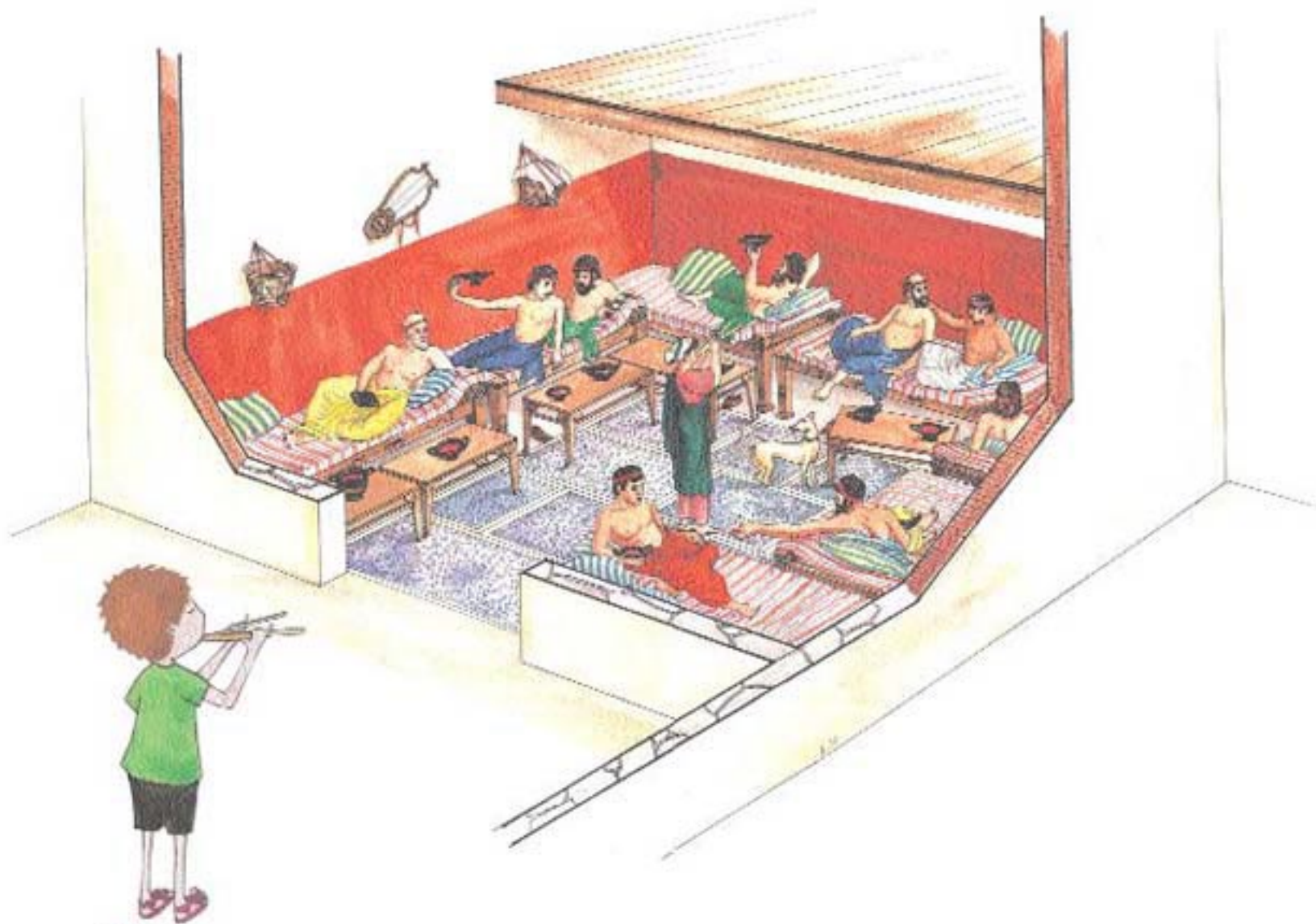

Οι άνδρες στην αρχαία Αθήνα ήταν οι αρχηγοί της οικογένειας, αυτοί που έπαιρναν τις σοβαρότερες αποφάσεις. Περνούσαν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας τους έξω από το σπίτι, ασχολούμενοι με τις υποθέσεις τους αλλά και τις υποθέσεις της πόλης, τα κοινά. Συναντούσαν τους γνωστούς τους στην αγορά ή σε κάποιο κατάστημα ή εργαστήριο της γειτονιάς. Συχνά, όμως, τα βράδια μαζεύονταν στο σπίτι κάποιου φίλου για φαγητό και ποτό, για το γνωστό μας συμπόσιο.

Τα πλουσιότερα σπίτια είχαν, μάλιστα, και ειδικό δωμάτιο για αυτές τις συγκεντρώσεις, τον ανδρώνα, στολισμένο με όμορφο ψηφιδωτό δάπεδο.

Στον ανδρώνα οι συμποσιαστές, μισοξαπλωμένοι σε ανάκλιτρα, δύο και τρεις μαζί, έτρωγαν, έπιναν, συζητούσαν, έπαιζαν διάφορα παιχνίδια και απολάμβαναν τη μουσική και το χορό όμορφων κοριτσιών. Το κρασί το έπιναν στο τέλος του γεύματος, όχι όμως σκέτο, όπως κάνουμε σήμερα, αλλά το αραίωναν με νερό, φειάκνοντας ένα κράμα από όπου βγαίνει και το όνομα κρασί. Το φαγητό συνήθιζαν να το τρώνε με τα χέρια και αφού δεν είχαν χαρτοπετσέτες, τα σκούπιζαν με την ψίχα του ψωμιού. Στο τέλος πέταγαν την ψίχα στα σκυλιά, που τριγύριζαν στο δωμάτιο.

Στην ανασκαφή βρέθηκαν τρεις ανδρώνες με ψηφιδωτά δάπεδα, πολλά αγγεία συμποσίου και αρκετά πούλια και ζάρια, που χρησιμοποιούσαν οι άνδρες στα παιχνίδια τους.

Από τη ζωή των γυναικών

Αντίθετα από τους άνδρες, οι περισσότερες γυναίκες περνούσαν την ημέρα τους στο σπίτι. Σπάνια έβγαιναν από αυτό, κυρίως για να πάρουν μέρος στις μεγάλες γιορτές της πόλης. Μόνο οι φτωχότερες, που έπρεπε να εργασθούν, έβγαιναν συχνότερα.

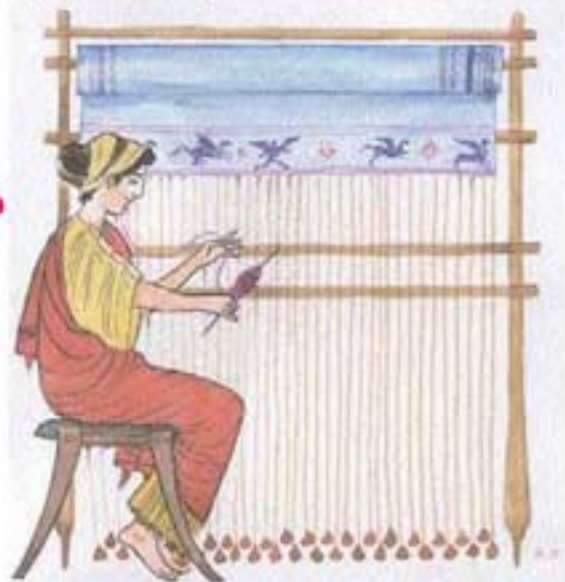
Η κύρια ασχολία τους στο σπίτι ήταν η υφαντική. Έπαιρναν το μαλλί, το έγνεθαν στη ρόκα, το έκαναν κλωστή και το ύφαιναν στον αργαλειό. Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλά υφαντικά βάρη για τους αργαλειούς, μικρά βαρίδια για τις ρόκες, βελόνες για το ράψιμο, κουβαρίστρες για το τύλιγμα της κλωστής.

Οι γυναίκες της αρχαίας γειτονιάς, όπως και οι σημερινές, φρόντιζαν πολύ την εμφάνισή τους. Με ειδικά εργαλεία παρασκεύαζαν καλλυντικά και αρώματα, από χρωματιστές σκόνες και λάδια, και τα έβαζαν σε μικρά, πήλινα ή γυάλινα δοχεία.

Έβαφαν το πρόσωπο και τα μάτια τους με τη βοήθεια ενός καλογυαλισμένου χάλκινου καθρέφτη και συμπλήρωναν την εμφάνισή τους με ωραία χτενίσματα, που τα συγκρατούσαν με κορδέλες, χτένια και καρφίτσες.

Φορούσαν, όσο πιο όμορφα ρούχα μπορούσαν και στολίζονταν με κοσμήματα. Τα πολύτιμα αντικείμενα τα φύλαγαν σε μικρές κασέλες, που τις κλείδωναν με χάλκινα κλειδιά.

Από την ζωή των παιδιών

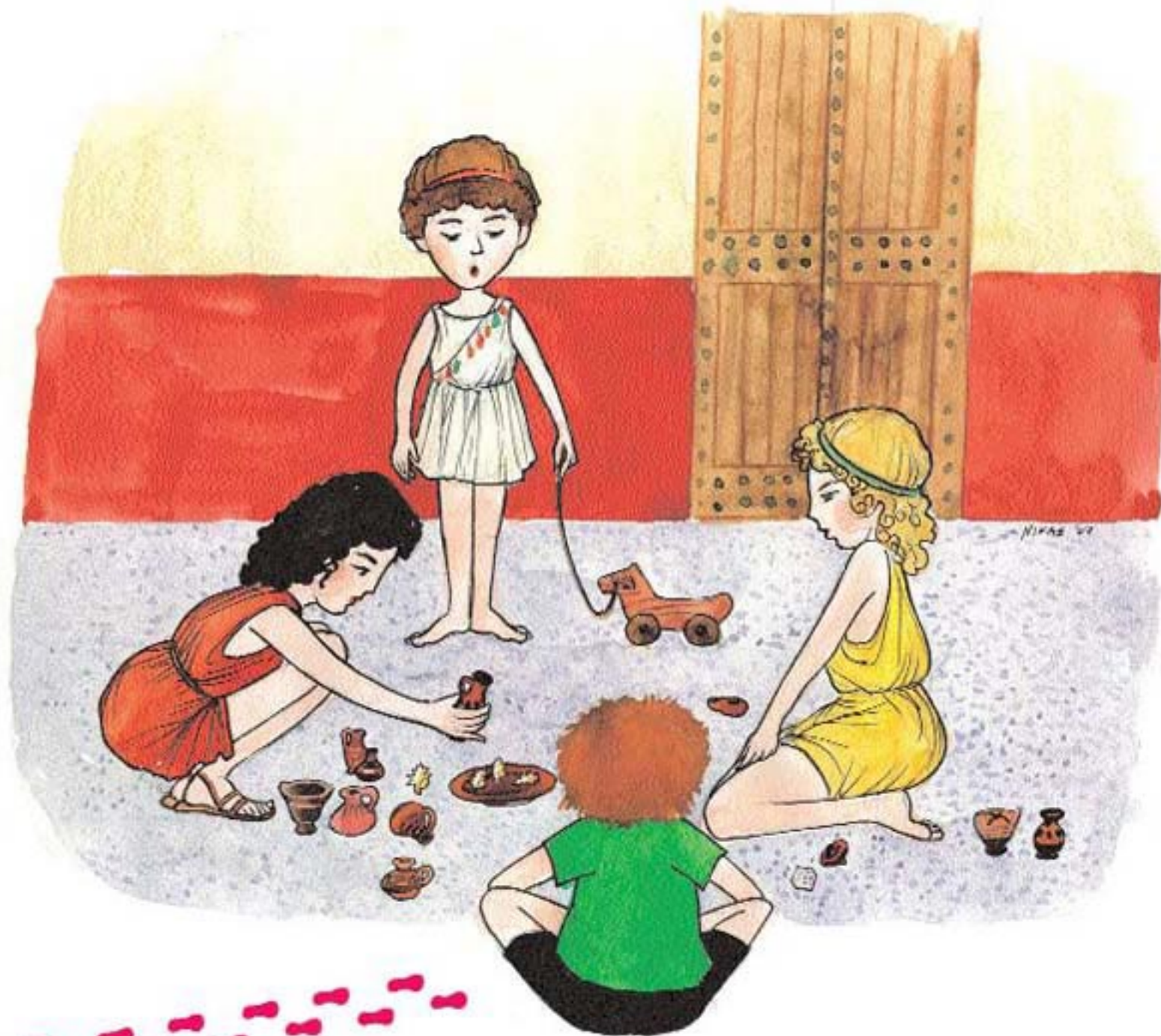
Η ζωή των παιδιών στην αρχαία Αθήνα δεν ήταν πολύ διαφορετική από των σημερινών. Όσο ήταν μικρά, έμεναν στο σπίτι και διασκέδαζαν με τα παιχνίδια τους. Πολλά παιχνίδια ήταν κατασκευασμένα από ύφασμα ή ξύλο και γι' αυτό δε σώθηκαν μέχρι τις μέρες μας.

Άλλα, όμως, που ήταν φτιαγμένα από πηλό, διατηρήθηκαν και τα βρήκαμε στην ανασκαφή: Μικροσκοπικά αγγεία, που αντέγραφαν τα κανονικά, πήλινα ζωάκια και πουλιά, πήλινες ή κοκκάλινες κούκλες, αλογάκια, που άλλοτε είχαν ρόδες, σβούρες, κουδουνίστρες, κότες και ζάρια για τα ομαδικά παιχνίδια.

Μεγαλώνοντας τα αγόρια πήγαιναν στο σχολείο, όπου μάθαιναν ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, μουσική και ποίηση. Έγραφαν πάνω σε πλάκες καλυμμένες με κερί, με τη βοήθεια ενός μεταλλικού ή κοκκάλινου εργαλείου, της γραφίδας.

Η γραφίδα είχε δύο άκρες. Η μια ήταν μυτερή, για να χαράσσουν τα γράμματα στο κερί και η άλλη πλατιά, για να σβήνουν τα λάθη, όπως κάνουμε και σήμερα με τη γόμα. Όταν τελείωναν, με την πλατιά άκρη της γραφίδας καθάριζαν την επιφάνεια και την ετοίμαζαν για το επόμενο γράψιμο.

Η εκπαίδευση των κοριτσιών ήταν διαφορετική. Τα περισσότερα έμεναν στο σπίτι, όπου μάθαιναν τα στοιχειώδη και ό,τι χρειαζόταν για να γίνουν καλές νοικοκυρές, σύζυγοι και μητέρες. Όσα πήγαιναν σχολείο μάθαιναν ποίηση, μουσική και χορό, για να μπορούν να παίρνουν μέρος στις θρησκευτικές τελετές, ενώ ελάχιστα ήταν τα κορίτσια που έπαιρναν ανώτερη μόρφωση.

Το τελευταίο ταξίδι

Σε πολύ παλιές εποχές, πριν ακόμη χτιστούν τα σπίτια στην αρχαία γειτονιά, οι άνθρωποι που ζούσαν γύρω από την Ακρόπολη, έθαβαν εδώ τους νεκρούς τους. Στην ανασκαφή βρέθηκαν αρκετοί τάφοι, πολλοί μάλιστα μικρών παιδιών, αφού στους μακρινούς εκείνους χρόνους δεν υπήρχαν φάρμακα για ένα σωρό αρρώστιες, που σήμερα δεν είναι πια επικίνδυνες.

Όταν κάποιος έφευγε από τη ζωή, οι δικοί του έδειχναν την αγάπη τους προσφέροντάς του διάφορα αντικείμενα, για να τον συντροφέψουν στο τελευταίο του ταξίδι. Τα αντικείμενα αυτά οι αρχαιολόγοι τα ονομάζουν κτερίσματα. Τα κτερίσματα άλλοτε ήταν πολλά και πλούσια και άλλοτε φτωχικά, ανάλογα με τις δυνατότητες της κάθε οικογένειας.

Οι τάφοι που βρέθηκαν στην ανασκαφή φαίνεται ότι ανήκαν σε απλούς ανθρώπους, αφού τα κτερίσματα ήταν συνήθως λίγα πήλινα αγγεία, μερικές φορές 1 - 2 ειδώλια και πολύ σπάνια, κοσμήματα. Οι τάφοι ήταν απλοί και οι άνθρωποι τοποθετούσαν πάνω τους μεγάλα πήλινα αγγεία, στα σημάδια, για να ξεχωρίζει ο ένας από τον άλλο, όπως οι σημερινοί τάφοι ξεχωρίζουν από τους σταυρούς.

Περίεργες λέξεις που μπορεί να δεις στα κείμενα της έκθεσης

Αγίδα - βαρίδι για τον αργαλειό
Αγίδα - πανωφόρι - ασπίδα από κατοκίσιτο δέρμα που φορούσε η θεά Αθηνά
Αλάβαστρο - αγγείο για μύρα και αρώματα
Αμφορέας - Μεγάλο αγγείο με δύο λαβές, για αποθήκευση κρασιού, λαδιού, μελιού, καρπών και δημητριακών
Αρββαλλος - μικρό αγγείο για λάδι και αρώματα
Ασός - αγγείο για λάδι, μύρα και αρώματα
Αστράγαλος - κότσι
Γραφίδα - εργαλείο για γραφή, πάνω σε πλάκας με κερί.
Δοϊδικας - γουδοκέρι
Εξαγείο - το αντίγραφο ενός αντικείμενου
Ενώτια - σκουλαρίκια
Ημίεργο - μοσσελωμένο μαρμάρινο αντικείμενο
Θήλαστρο - μπιμπερόν
Ιγδίο - γουδί για δημητριακά και καρπούς
Ιχθυοπιάκιο - πιάτο για ψάρια
Κάνθαρος - ποτήρι
Κάστοτρο - καθρέφτης
Κόσσαρος - παινίδι που έπαιζαν οι άνδρες στα συμπόσια, με τα ποτήρια τους
Κουλιάριο - κουτάλι
Κρατηρίσκος - μικρός κρατήρας, που αντιγράφει τα αγγεία για τη ανάμιξη κρασιού με νερό
Κύβος - ζάρι
Κύλικα - ποτήρι
Λάγυρος - Μπουκάλια για κρασί, με στενόμακρο λαιμό, καράφρα
Λήκυθος - αγγείο λαδιού
Λοπάς - ρηχή κατασάρδα

Μολυβδόβουλο - σφράγισμα σε μολύβι με το οποίο οι βυζαντινοί αξιώματαίοι επικύρωσαν τα έγγραφά τους
Ονοκλή - κανάκα για κρασί
Οξύθυμος αμφορέας - Αμφορέας με μπιτερό πυθμένα (πίστο) και δύο λαβές
Περόνη - καρφίτσα για τα μαλλιά και τα ρούχα
Πεσσός - πούλι παινιδιού
Πηίο - κουβαρίστρα
Πνίκιο - πιάτο
Πλαγγόνα - κούκλα
Πλασαγή - κουδουνίστρα
Πολύμυξος λίκνος Λικνάρη με πολλά φυτίλια
Πρόκος - Κανάκα για υγρά
Πυξίδα - κουτί για καλλυντικά και κοσμήματα
Πύραυνο - φρονητή συσκευή μαγειρέματος, μαγκάλι, φουφρού
Σείσων - σκούρος, που μοιάζει με τηγάνι για το καβούρδισμα σπόρων και καρπών
Σκύρος - κούπα
Σκυρίδιο - μικρή κούπα
Σταθμόν - ζύγι
Σπαθίδα - σπάτουλα
Σύμβολο - μικρό αντικείμενο από πηλό ή μολύβδο που μοιάζει με νόμισμα και χρησιμοποιούταν όπως τα σημερινά κουπόνια.
Σπονδύλι - βαρίδι για τη ρόκα γνυσίματος
Τριπήρας - Πότριο εργαλείο λείανσης
Χώνη - κωνί για μετάγγιση υγρών
Χύτρα - βαθιά κατασάρδα

Οι αρχαίοι θεοί που θα δεις στην έκθεση

Αγαθός Δαίμων - Θεότητες που συμβόλιζε το Αγαθό Πνεύμα και χάριζε ευτυχία.
Απόλλωνας - Θεός του φωτός, της μουσικής, της ποίησης, της αρμονίας, της μαντικής.
Άρτεμη - Αδελφή του Απόλλωνα, θεά των βουνών και των δασών, του κυνηγιού, των πηγών, προστάτιδα των μικρών παιδιών και των άγριων ζώων
Άρτεμη Εφεσσία - Η Άρτεμη, όπως λατρεύονταν στην Έφεσο της Μ. Ασίας. Η ιδιότητά της, ως θεά της γονιμότητας, δηλωνόταν με το στολισμό του ρούχου της με σειρές μαστών.
Ασκληπιός - Γιος του θεού Απόλλωνα, που ηρωίστηκε από τον πατέρα του με θεραπευτικές κινήσεις και λατρεύτηκε, σε θεός, Ασκληπεία, δηλαδή Ιερά και μαζί θεραπευτήρια, υπήρχαν σε όλη την Ελλάδα, με πιο ονομαστό αυτό της Επιδαύρου.
Αφροδίτη - Θεά της ομορφιάς και του έρωτα
Δίας Ηλιοπολίτης - Ο Δίας με τη μορφή που λατρεύονταν στην Ηλιοπούλη (Βααιβέκ) του σημερινού Λιβάνου. Ήταν θεός της αγροτικής φύσης, προστάτης της ωφέλιμης βροχής και της γονιμότητας γονικά.
Διώνυσος - Θεός του κρασιού, του μεθυσιού, των εικαστικών καρμών, της γονιμότητας της γης.
Εκάτη - Θεά της μαγείας, του κάτω κόσμου, των δρόμων και των τρισυράτων.
Ίσιδα - Από τις μεγαλύτερες θεές της Αιγύπτου, αδελφή και σύζυγος του Οσίρι, μητέρα του Ωρου. Λατρεύτηκε στην Ελλάδα σε θεότητες που προσέφερε ελιόδα και παρηγοριά.
Ίσιδα Πανθέα - Η Ίσιδα με τα σύμβολα και τις ιδιότητες πολλών θεών μαζί.
Κυβέλη - Ανατολική θεότητα, που ταυτίστηκε στην Ελλάδα με τη Μεγάλη Μητέρα και τη Γέα, θεά της γονιμότητας, των σηλαίων, των βουνών και των άγριων ζώων.
Τελεσφόρος - Θεότητα της ανάρρωσης, συνοδός του θεού Ασκληπιού
Υγεία - Κόρη του Ασκληπιού, προστάτιδα της υγείας.

Μακρυγιάννη 2-4, 117 42, Αθήνα

Τηλ: 210 92 41 043, Fax: 210 92 41 643, E-mail: osanna@internet.gr

Το έργο της ανέγερσης του Νέου μουσείου Ακρόπολης συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ (50%) και το Ελληνικό Δημόσιο (50%) μέσω του Ε.Π. "Πολιτισμός" του Γ' Κ.Π.Σ.

ISBN: 978-960-89280-1-5